

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od c. k. kmetijske družbe.

Tečaj III.

V sredo 29. Kozoperska. 1845.

List 44.

Memento mori!

Sonet.

Dolgost življenja našiga je kratka.
Kaj znancov je zasula že lopáta!
Odperte noč in dan so grôba vráta;
Al dnéva ne pové nobéna pratka.

Pred smértjo ne obvarje kôža gladka,
Od nje nas ne odkúpjo kúpi zlata,
Ne odpodí od nas življénja táta
Vesélja hrup, ne pevcev pésem sladka.

Naj zmisli, kdor slepôto ljúbi sveta,
In od vesélja do vesélja léta,
De smértna žétva vsak dan bolj dozóri!

Zna bití, de kdor zdej vesel prepéva,
V mertváškim pèrti nam pred kôncam dnéva,
Molcé trobéntal bo: „memento mori!“
Dr. Prešerin.

De bi se kmetovavcam vunder enkrat oči odperle

Pod tem napisam beremo v Nürenberžkim časopisu ojstre besede, s katerimi neki umen mož kmetovavce k napeljevanji vode na travnike spodboduje, rekoč: „Ni je bolji reči na svetu, senožeti poboljšati in rastljivost trave pomnožiti, kakor je voda — voda, ki jo nam dobrotljivi nebeški Oče zastonj daje, in ktera v več krajih kmetam pred nosam teče, brez de bi si jo k pridu obernali in jo na travnike napeljevali in z močenjem rodovitnost zemlje množili. Naj le tožijo kmetovavci, ki imajo svoje senožeti blizo rek ali potokov čez pomanjkanje klaje: saj se jim práv godí! Nar boljši pomoček — v o d o — v n e m a r p u š a j o; v o d o, ki je za travnike, ki niso močirni, nar boljši gnoj! Namest de bi grabne in posredke po travnikih kopali; namest de bi vodotoke (kanale) po njih napravili in na pripravnih mestih poleg reke ali potoka vodne kolesa napravili, ki bi vodo zajemale in jo po žlebih na travnike peljale, neumneži raji od deleč gnoj na travnike vozijo in ga njivam krade-

jo, ki ga takó zlo potrebujejo. Kmetovavci, ki včasih senožeti pognojijo, še vunder véjo, de tudi travniki oskerbovanja potrebujejo — veliko jih je pa, ki so takó zabiti, de za travnike clo nič ne storijo, kakor de jih spomladi kosit grejo, in de godernjajo in kolnejo, če se jim je košnja slabo obnesla. Ko bi se taki kmetovavci vunder tega spomnili, kar vsak človek vé, de se v bolj močirnih letinah tudi veliko več sená in otave pridelá, bi se jim bile že lahko oči odperle: de za travnike na suhih krajih ni boljšiga gnója, ko je voda, in de take naprave niso drage, in de obilno obilno poplačajo trud in potroške!“ —

Kakó, Slovenci! ko bi te ojstre, pa resnične besede nemškiga kmetovavca, tudi večidel naše kmetovavce zadele? Kakó, ko bi tudi pri nas taka bila? Zbudite se tedej, ki ste dozdej v nemarnosti dremali, in proprimitite se tega, kar vam bo tolikanj gotoviga dobička prineslo. Če ne verjamete besedam skušenih mož, verjemite svoji lastni skušnji, ki vas je že tolikrat pripričala, de v bolj deževnih letinah veliko več sená in otave doraste, kakor v suhotnih.

Kakó ovci njé lastno ali ptuje jagnjiče priljubiti, če mu rada sesati ne daje?

Se dobí ovca, ktera svojiga jagnjiča noče do-
jiti, veliko menj pa ptuje. Vzrok tega je: neprijetni ali čudni duh jagnjeta, ktero se je pri drugih ovcah šulilo, ali od drugot kaki duh dobilo, ki je doživni ovci zopern; zato mu sesati ne da, kér se ji zdi po ptujim duhu ptuje jagnjiče. — Kadar se hoče jagnjiče k svoji nemarni doživki perpusiti, ali ptuje jagnje, kteriga mati je boleha, ali cerknila, pri drugi zlo molzeči ovci dojeti, ali pa kako jagnjiče pri več doživnih ovcah do tolstiga nadojiti, se mora jagnjiče prijeti, mu glavo in gobčik pod repam in okoli vimena tiste ovce ošuliti, ktera je za doživko odločena. Vsaka ovca bo gotovo jag-

njiče ljubila in rada dojila, per katerim bo svoj duh začutila. To sim zapazil per starim in bogatim ovčarju v Istrii, katerimu je ta skušnja vedno veljala.

Naj poskuša, kdor dvomi;
Kdor ne verje, naj pustí!

J. W. .... g.

Kakó gré mlade in stare sadne drevesa saditi in presajati, de se bodo vselej prijele in dobro vkoreninile?

Skušeni vertnarji in sadjorejniko pravijo: pazite pri sajenji, in presajanji sadniga drevja na koreninice dreves, de jih ne boste preveč poškodvali; oni svetvajo korenine prestavljeniga drevesa z mehko drobno perstjo zasipovati; to je práv: vender se vidi semtertje, de se veliko po tem ravnanji posajenih in presajenih dreves le počasi in kasno vkorenini, ali pa de se še clo ne primejo, ampak se dostikrat tudi posušé.

Če hočeš, de se ti bo vsako presajeno drevó gotovo prijelo in vkoreninilo, bodi si staro ali mlado, naj se vsadí ali presadí spomladi že sočno ali še nesočno, poleti zeleno, ali pa v jeseni kadar koli hočeš, stori takóle: Skopaj jamo tretji del globokejši in nekoliko prostorniši, kakoršne je po navadi za drevó potreba; nalij jo do verha z vodo; verzi rahle dobre zemlje v vodo in mešaj oboje s kakim kolam po jami; med mešanjem se debelji perst na dno vseda, tanjši se pa v sredi ali pa pri verhu jame nabira. Kader je tretji del jame s tanjko in drobno zemljo napolnen, (voda preseka v tla), posádi drevó v ta močnik ali mužo, kakor gré, to je, de se vse korenine presajeniga ali prestavljeniga drevesa lepó verstno razprosté, ne pa zakrivijo; verzi še nekoliko perstí nanje, in mešaj vode perlivaje takó dolge, de se jama s perstjo napolni. Če se sčasama zemlja okoli vsajeniga debela nekoliko pogrezne, pridéni ji še toliko perstí, de okoli debela grob napraviš.

Nobeno takó presajeno drevó se ti ne bo posušilo, ni ga treba zalivati, če bi še taka suša bila, zató kér se je nar tanjši in nar boljši zemlja okoli debelih in drobnih korenin prijela, torej je tudi drevó dovolj mokrote dobilo. *)

Če presajaš po tem svetu že pozno v jeseni, pokri zemljo z gnojem okoli drevesa, de namočene korenine ne pozebejo, tode vari, de se debela z gnojem ne dotakneš, sicer ti bo deblo jelo gniti.

L-c.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta f svojim naravoflovja suzhenim finam, v mežu Kosoperfku.

Ozhe pride svezher domú in pravi: Janes! danes sim bil pa bolj frezhen, ko sim fhel proti domu, kakor pa unidan; sakaj vidil sim tri lepe in fвете rezhi.

Š. Kaj neki je to bilo?

Ó. Vidil sim odperto nebó, fvetinjo leteti, in svesde se vtrinjati.

Š. Kakofhno je pazh bilo odperto nebó?

Ó. Ko se je nebó odperlo, se je možno sa-

svetilo; v nekih minutah se je nebó spet saperlo; flifhal se je pok — in vfa fvitloba je sginila.

Š. Ali mislite, de je ta fvitloba, ki ste jo vidili, prihla od odpertiga neba?

Ó. Od kod drugod pa bi samogla taka fvitloba priti, kakor od odpertiga neba?

Š. Ako to mislite, ste v veliki smoti; sakaj fvitloba, ki ste jo nizoj vidili, ne pride od odpertiga neba, ampak od v sraku vshgane luzhi.

Ó. No! ta je pa spet nova; kdo bo neki fhel v srak tako luzh vshigat?

Š. Taka luzh v sraku se fama vshgè.

Ó. Kakó neki?

Š. V sraku se nabère kepa ognjeniga prahú (is shvepla, folitarja, fosfora), vshgè se od nebefhkiga ognja, naredi veliko fvitlobo, in hitro spet sGINE in mine.

Ó. Sakaj se pa flifhi pok, kader se nebó sa-prè, zhe je ta fvitlobo le v sraku vshgana luzh?

Š. Ali ste she kdaj vidili, ognjene svesde (raketeljne) kvifhko spufhati?

Ó. To sim pa she vezhkrat vidil; posebno kader fo v gradu kak god prasnovali.

Š. Ali niste tudi vezhkrat flifhali, kakó fo take svesde poknile v sraku ali pa na tleh?

Ó. Tudi to sim vezhkrat flifhal.

Š. Poglejte! take svesde fo tudi narejene is ognjeniga prahú, in kader se sashgó, sferzhé, poknejo, in njih fvitloba sGINE. Ravno takó se sgodi tudi v sraku f kepo ognjeniga prahú; vshgè se namrezh od nebefhkiga ognja, da veliko fvitlobo, pokne in mine, — in ljudje mislijo, de se je nebó odperlo in saperlo.

Ó. Ta naj ti fhe veljá, sakaj kar se s ognjenimi svesdami sgodi, se samore saref tudi v sraku napraviti in sgoditi. Pa tega mi ne bofh mogel vtajiti, de fvetinje ne leté, ktere sim tudi nizoj vidil leteti.

Š. Kaj pa je fvetinja, ktero ste vidili leteti?

Ó. Švetinje fo trupla fvetnikov, kteri se obifkujejo in s veliko fvitlobo leté od zerkve do zerkve.

Š. Kje fo dufhe fvetnikov?

Ó. Dufhe fvetnikov fo v nebefih, kje pa drugod?

Š. Kér fo dufhe fvetnikov vkupej v nebefhkim raji, vam she pamet da, de se pod nebam ne sprehajajo, in de na semljo v zerkev ne hodijo.

Ó. Kaj pa je neki tista fvitloba, ktera se vzhafi vidi leteti od kraja do kraja, zhe nifo fvetinje?

Š. Taka fvitloba spet nizh drusiga ni, kakor v sraku vshgana kepa ognjeniga prahú, ali pa vshgana ognjena fapa v sraku.

Ó. Kakó pa more ta fvitloba takó hitro letéti od eniga kraja do drusiga, ako je le vshgana luzh, in pa ne fvetinja?

Š. Ali niste vidili, kakó hitro je sferzhala ognjena svesda kvifhko, kamur fo jo spuftili? Ravno takó sferzhí tudi v sraku vshgana luzh od eniga kraja v drusiga, in ljudje mislijo, de je fvetinja, ktera je is zerkve v zerkev sletela.

Ó. Ako je pa taka, pa tedaj ni kaka posebna frezha te prikasike viditi, kakor nekteri mislijo.

Š. Še vé, de ne; ti prikasiki fo natórne rezhi, kakor je fto in fto drusih rezhi.

Ó. Svesde fo se nizoj tudi možno vtrinjale (padale); kaj pa ti od tega misliš?

Š. Ali morde mislite, de kaj posebniga pomeni, zhe se svesde vtrinjajo?

Ó. Kader se svesda vterne, vfelej en zhlovek umerje, in možno vtrinjanje svesd pomeni kugo; tega si pa ne puftim vseti.

*) Vsajene drevesa zalivati je dostikrat škodljivo, kér posebno pri nerodnim zalivanji voda nar tanjši zemljo od koreninice opère, ktere se sčasama sušiti začno, posebno, če so rahlo v zemljo djane.